

УДК 061.5.001.76(477)

**ІННОВАЦІЙНА МОДЕЛЬ РОЗВИТКУ У КРИЗОВИХ УМОВАХ ДІЯЛЬНОСТІ
ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ****Вітка Н. Є.**, к.е.н., Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара**Вітка Н. Є. Інноваційна модель розвитку у кризових умовах діяльності промислових підприємств України.**

В статті розглянуто стан інноваційного розвитку промислових підприємств України, визначено, що стан інноваційного розвитку в Україні є кризовий і такий, що не відповідає сучасному рівню інноваційних процесів у промислово-розвинених країнах та потребам інноваційного розвитку. Сучасний етап розвитку світової економіки характеризується посиленням ринкової конкуренції та стрімким зростанням інноваційної складової у діяльності підприємств. Реалізація інноваційної стратегії висуває особливі вимоги до промисловості, яка є найбільш активним чинником науково-технічного прогресу і розширеного відтворення в цілому. У статті визначено і систематизовано основні проблеми та напрями підвищення інноваційної активності промислових підприємств. Досліджено зарубіжний досвід інноваційного розвитку економіки та можливостей адаптації його в сучасних умовах господарювання. У всіх розвинених країнах одними з основних елементів інноваційної інфраструктури, які сприяють прискоренню інноваційних процесів на основі об'єднання зусиль розробників та споживачів інновацій, є технологічні парки. Також, визначено основні моделі інноваційного розвитку, які дали найбільший економічний ефект для розвинених країн світу. У статті досліджено світовий досвід та світові інноваційні моделі розвитку економіки, запропоновано напрями трансформації української економіки на основі комплексного використання усіх фундаментальних факторів прогресу, ключове значення серед яких посідають інновації.

Vitka N. Innovative model of development in crisis conditions of activity of the industrial enterprises of Ukraine.

In the article the condition of innovative development of industrial enterprises of Ukraine, determined that the state innovative development is in crisis and does not correspond to the modern level of innovation processes in industrialized countries. Modern stage of development of the world economy is characterized by increased market competition and rapid growth of innovative component of activity of enterprises. Implementation of the innovation strategy puts forward special requirements for the industry, which is the most active factor of scientific-technology progress and advanced playback in General. In the article are defined and classified the main problems and directions of increase of innovation activity of industrial enterprises. Studied foreign experience of innovative development of the economy and possibilities of its adaptation to modern conditions of management. In all developed countries, one of the basic elements of innovation infrastructure, which contribute to the acceleration of the innovative processes on the basis of uniting the efforts of developers and consumers of innovations are technological parks. Also, the basic model of innovation development, which gave the most economic effect for developed countries. The article analyzes the international experience and world innovation model of economic development, proposed directions of transformation of the Ukrainian economy on the basis of complex use of all fundamental factors of progress, key among which are the innovation.

Витка Н. Е. Инновационная модель развития в кризисных условиях деятельности промышленных предприятий Украины.

В статье рассмотрено состояние инновационного развития промышленных предприятий Украины, определено, что состояние инновационного развития является

кризисным и не соответствует современному уровню инновационных процессов в промышленно-развитых странах. Современный этап развития мировой экономики характеризуется усилением рыночной конкуренции и стремительным ростом инновационной составляющей деятельности предприятий. Реализация инновационной стратегии выдвигает особые требования к промышленности, которая является наиболее активным фактором научно-технического прогресса и расширенного воспроизведения в целом. В статье определены и систематизированы основные проблемы и направления повышения инновационной активности промышленных предприятий. Исследован зарубежный опыт инновационного развития экономики и возможностей адаптации его к современным условиям хозяйствования. Во всех развитых странах одним из основных элементов инновационной инфраструктуры, которые способствуют ускорению инновационных процессов на основании объединения усилий разработчиков и потребителей инноваций, являются технологические парки. Также, определены основные модели инновационного развития, которые дали наиболее экономический эффект для развитых стран мира. В статье исследованы мировой опыт и мировые инновационные модели развития экономики, предложены направления трансформации украинской экономики на основании комплексного использования всех фундаментальных факторов прогресса, ключевое значение среди которых занимают инновации.

Постановка проблеми. Стан розвитку провідних країн світу доводить, що основними його чинниками є інноваційні високі технології, нова техніка, нова організація праці і виробництва, нова мотивація підприємницької діяльності. Саме вони забезпечують економічну стійкість мікро- і макросистем, їх конкурентоспроможність як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках. Сучасний етап розвитку світової економіки характеризується посиленням ринкової конкуренції та стрімким зростанням інноваційної складової у діяльності підприємств. Реалізація інноваційної стратегії висуває особливі вимоги до промисловості, яка є найбільш активним чинником науково-технічного прогресу і розширеного відтворення в цілому. Інноваційна активність промислових підприємств України є недостатньою, а темпи її зростання низькими. Сучасний інституційний склад вітчизняного промислового комплексу не відповідає світовим тенденціям конкуренції, глобалізації, посилення постіндустріального вектора розвитку суспільства. У ньому майже відсутні потужні національні та транснаціональні компанії, промислово-фінансові групи, технополіси, здатні розробляти нові зразки і виготовляти конкурентоспроможну високотехнологічну продукцію. Інновації можуть стати головним фактором виходу з кризової ситуації, але коли інноваційний розвиток також знаходиться у кризовому стані, постає необхідність активної підтримки та радикальних заходів стимулювання інноваційного розвитку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретичні засади інноваційного розвитку та питання управління інноваційними процесами висвітлено у роботах таких відомих вчених, як: О. Алимов, А. Гальчинський, В. Геєць, П. Бубенко, Б. Данилишин, М. Кизим, Н. Гончарова, В. Гриньов, В. Семиноженко та ін. Зв'язок інновацій та потенціалу регіонів досліджені в наукових роботах Л. Борщ, А. Власової, А. Гальчинського, В. Верби, Л. Федулової тощо. Питанням розвитку інноваційної політики та інноваційним процесам на виробництві промислових підприємств приділено значну увагу у працях таких вітчизняних вчених, як О. Алейнікова, Ж. Говоруха, І. Зятковський, Г. Кульнева, С. Ковальчук, Л. Федулова, С. Лазарева, Ю. Шипуліна та інших. [1-8].

Виокремлення невирішеної проблеми. Незважаючи на вагомий вклад відомих вчених у питання інноваційного розвитку України, невирішеним залишається питання застосування інновацій у кризових умовах діяльності промислових підприємств як основного фактору підвищення ефективності діяльності.

Мета статті – дослідження сучасного стану інноваційного розвитку вітчизняних промислових підприємств, застосування світових моделей інноваційного досвіду для виходу українських підприємств з кризового стану.

Викладення основного матеріалу. В Україні інноваційна діяльність є одним з найважливіших чинників соціального і економічного розвитку та забезпечення національної безпеки держави, тому утвердження інноваційної моделі розвитку, згідно зі статтею 6 Закону України «Про основи національної безпеки України» (від 19.06.03 № 964-IV), є одним з основних національних пріоритетів. Розвиток науки і впровадження інновацій проголошено найважливішою стратегічною складовою державної ідеології. [3]

В економіці України, за даними Інституту прогнозування НАНУ, значна питома вага (майже 97%) припадає на технології третього (металургійна, хімічна, аграрна галузі) і четвертого (нафтохімія, енергетика, важке машинобудування) технологічних укладів – технології середини ХХ ст., лише 3% – на п'ятий та шостий уклади (електроніка, обчислювальна та телекомунікаційна техніка, програмне забезпечення, роботобудування, інформаційні послуги, біомедична інженерія). Саме ці технології мінімум на один порядок збільшують додану вартість на одиницю продукції, надходження до Державного бюджету та сприяють дальшому соціально-економічному розвитку країни. Про це свідчить досвід розвинених країн (США, Японії та Європейського союзу), в яких зростання ВВП на 60–90% здійснюється за рахунок інноваційного чинника [4]. В Бразилії та Індії частка національного доходу, яка формується за рахунок продажу ресурсів, становить близько 22% та 10% відповідно, тобто значну частку національного доходу створено від продажу високотехнологічних товарів. В Україні ж національний дохід на 50–60% його обсягу складається від надходжень з продажу ресурсів [4]. Тому державна політика в інноваційній сфері мусить сприяти структурній перебудові промисловості та підвищенню її конкурентоспроможності, стимулювати інноваційну діяльність в країні та виробництво наукоємної продукції.

Особливістю національної економіки є те, що в переважній більшості галузей промисловості виробляється продукції набагато більше, ніж споживається в країні, спостерігається велика залежність від кон'юнктури світового ринку. Частка же високотехнологічної продукції, яка менше залежить від впливу коливань попиту на ринку, в загальному експорті України не перевищує 6% та має тенденцію до скорочення (в 2001р. її частка в експорті становила 5,5%, а в 2012 р. – близько 4%). Зростання експорту наукоємної продукції можна досягти тільки за рахунок виваженої інноваційної політики, в якій одне з головних місць посідають фінансові інструменти стимулювання впровадження інновацій в промисловості прискореними темпами. [3]

Промислове виробництво в Україні формує понад 40% ВВП і забезпечує роботою більш ніж 1/4 частину населення України. На розвиток промислових підприємств безпосередньо впливає впровадження інноваційних розробок. Інноваційний розвиток надає підприємству можливість отримати значні прибутки, які в процесі розподілу є джерелом формування ВВП та бюджетів усіх рівнів. Проте зростання ВВП на основі нових технологій становить лише 0,7%, в той час як середньоєвропейський показник становить 25–35%, а в Китаї сягнув 40% [3].

Негативний стан в інноваційній сфері, а отже, і невисоку конкурентоспроможність вітчизняної економіки засвідчують і відомі міжнародні інституції. За даними міжнародної школи INSEAD та Всесвітньої організації інтелектуальної власності у 2012 р. у рейтингу з 141 країни за індексом інновації Україна займає 63 місце [4].

Це доводить те, що за наявності певної інноваційної діяльності вітчизняних промислових підприємств вона має обмежений практичний результат. Важкий фінансовий стан промислових підприємств (близько половини з них є збитковими) унеможливує оновлення основних виробничих фондів, які зношені майже наполовину. Частка застарілого устаткування у деяких галузях промисловості становить 60–70%. У промисловості переважають відсталі технології, які призводять до високого рівня споживання матеріалів та

енергоресурсів, яке у 4-5 разів є вищим, ніж у розвинених країнах. Інноваційна діяльність у промисловості здійснюється хаотично, на окремих підприємствах, які намагаються відповідати вимогам ринку для забезпечення конкурентоспроможності власної продукції. Зокрема, найвищу інноваційну активність демонструють галузі промисловості, що орієнтовані на експорт, оскільки машинобудування (в середньому за 2007–2012 рр. частка підприємств галузі, що займалися інноваційною діяльністю, у загальній кількості промислових підприємств галузі становила 21,6%), хімічна та нафтохімічна промисловість (20,4%), металургія (13,9%), а також підприємства з виробництва коксу та продуктів нафтоперероблення (33,6%). [3] Неоднорідною є також інноваційна діяльність регіонів. Так, частка промислових підприємств, що займаються інноваційною діяльністю, у 2012 р. становила від 27,6% до 8,2%, при цьому більша за середню у м. Києві, Херсонській, Запорізькій, Одеській, Івано-Франківській, Тернопільській, Чернівецькій та Хмельницькій областях. Значно менше інноваційних підприємств у Дніпропетровській, Полтавській та Закарпатській областях [3]. У цілому, починаючи з 2007 р., в промисловому секторі вітчизняної економіки простежується, на перший погляд, незрозуміла тенденція, коли, незважаючи на збільшення частки інноваційно активних підприємств, має місце зменшення внеску результатів інноваційної діяльності в загальні обсяги реалізованої промислової продукції. Проте таку тенденцію не можна вважати повністю негативною. Її поява може свідчити про те, що інноваційна продукція останніх років має вищу споживчу цінність і довший життєвий цикл. Отже, потреба в оновленні продуктового ряду стає менш актуальною, що безпосередньо впливає на кількість нової продукції, яка виводилася підприємствами на ринок у 2008-2010 рр. [5].

Зважаючи на структуру фінансового забезпечення інноваційної діяльності промислових підприємств, потрібно зазначити, що держава не приділяє цьому питанню належної уваги. Основним джерелом фінансування інноваційної діяльності були і залишаються власні кошти підприємств, обсяг яких у 2013 р. становив 7,3 млрд грн (63,9% у загальному обсязі фінансування технологічних інновацій). Проте цього не достатньо для впровадження радикальних та довготермінових інноваційних проєктів. Беручи до уваги те, що джерелом власних коштів, які спрямовуються на інноваційну діяльність є прибуток, а більшість вітчизняних промислових підприємств працює збитково, зрозумілою стає негативний тренд їх інноваційної активності. Ті ж підприємства, що отримують прибуток, не поспішають вкладати його в інновації тому, що інноваційна діяльність є більш ризикованою, порівняно з іншими видами діяльності. [5]

Проаналізувавши державну політику розвинених країн у сфері інноваційного розвитку за ступенем державного її регулювання, можна виділити дві сфери. На одній - Велика Британія, де зазначено найменше втручання держави в економіку, і зокрема в інноваційну діяльність, на іншому - Франція, де держава найактивніше підтримує інноваційний процес усіма можливими методами. Ця так звана англо-американська модель інноваційного розвитку характеризується повною автономією та самостійністю підприємництва в інноваційній діяльності. За такої моделі ринкові механізми самі сприяють прискоренню інноваційного процесу, тому держава основні зусилля спрямовує на підтримку розвитку ринкового середовища. Друга сфера інноваційної політики – це так звана франко-японська модель інноваційного розвитку, що характеризується значним впливом держави на розвиток інноваційного процесу, зокрема і неринковими методами - шляхом прямих дотацій і субсидій підприємствам і організаціям, які здійснюють інноваційну діяльність. У цих моделях спільним є те, що державну політику в інноваційній сфері здійснюють методами прямого і непрямого стимулювання, що їх використовують певною мірою у кожній країні, залежно від того, до якого полюсу тяжіє національна інноваційна політика. Перша модель передбачає переважно непрямі методи стимулювання інноваційної діяльності, тоді як друга характеризується широким застосуванням сукупності методів прямого стимулювання інноваційного процесу. Проте жодна із цих моделей у чистому вигляді не використовується жодною країною. [8]

Світовий досвід становлення сучасного технологічного ринку у США, Японії, Швеції та інших країнах показує, що основним елементом державної політики у розвинених країнах є програми створення технокополісів і технопаркових структур як інноваційних центрів, розробки яких забезпечують новітніми технологіями різні сфери промислового і сільськогосподарського виробництва, транспорту та зв'язку тощо.

В Україні виділяють такі види інноваційних моделей розвитку економік, як:

- 1) ресурсна модель без високотехнологічного виробництва (природні ресурси → виробництво → гроші);
- 2) інноваційна модель (трансформація грошей на дослідження в знання → трансформація знань у майстерність працівників та інновації → перетворення інновацій у товар → гроші);
- 3) інтелектуально-донорська модель (скорочений варіант моделі (II), з якого вилучена стадія виробництва).

Як свідчить практичний досвід світових країн з різним рівнем і ефективністю економічного розвитку, найефективнішою є друга модель економічного відтворення. Проте в Україні сьогодні домінують перша і третя моделі: ресурсна без високотехнологічного виробництва (I) та інтелектуально-донорська (III). Згадані моделі у стратегічній перспективі мають порівняно низький рівень ефективності, оскільки вони призводять до виснаження ресурсів країни, до витоку факторів виробництва національної економіки за кордон і унеможливають забезпечення високих показників рівня добробуту населення. [8]

В останні роки багато держав застосовують змішані форми заохочення інноваційної діяльності, що включає в себе різні варіанти фінансування та оподаткування ризикових проектів з високим ступенем ризику, контрактних досліджень із зовнішніми фірмами, а також капіталовкладення у відновлення виробничих фондів. У Німеччині вони одержали назву «непрямої специфічної допомоги», що являє собою комбінацію прямої та непрямої підтримки державою інноваційно-активних фірм, які беруть участь у реалізації державних науково-технічних програм [8].

Інноваційний тип економічного розвитку дедалі більше стає тим фундаментом, який визначає економічну міць країни та її перспективи на світовому ринку. Основною ознакою сучасного розкладу сил в світі є істотний відрив країн-лідерів, що створюють «інноваційний анклав» в світі, від менш потужних країн, які змушені повністю залежати від позиції «активних гравців». У країнах, що належать до інноваційних лідерів, спостерігається висока концентрація найрентабельніших видів бізнесу (з найбільшим вмістом доданої вартості в ціні продукту), переважно високотехнологічна структура національного виробництва, винесення за межі власної країни промислово-технологічного циклу виробництв, які є екологічними, ресурсомісткими тощо, зосередження найбільших фінансових потоків [8].

Враховуючи аналіз інноваційного розвитку згаданих розвинених країн, варто зазначити те, що першочерговим завданням формування інноваційної моделі розвитку в Україні має стати подолання хибного уявлення про можливість зробити це шляхом механічного відновлення необхідних рівнів державного фінансування науково-технічної сфери. При цьому йдеться не лише про практичну неможливість акумулювання потрібного обсягу коштів за сучасного стану державних фінансів. Найголовніше – безперспективність вкладення коштів у відновлення наукової сфери без становлення адекватних сучасній ринковій економіці ланцюгів взаємозв'язку науки, технологій та виробництва.

Головним рушієм інноваційної діяльності у ринковій економіці є використання компаніями інновацій в конкурентній боротьбі з метою підвищення рівня їхньої конкурентоспроможності. Саме такий децентралізований «попит на інновації» дає змогу побудувати цілісну національну інноваційну систему, в якій забезпечується взаємодоповнюваність бюджетного та корпоративного фінансування науково-технічної та інноваційної діяльності.

В Україні інновації досі не стали належним засобом підвищення конкурентоспроможності. Відтак завдання переходу до інноваційної моделі розвитку

зберігає свою актуальність, яка істотно посилюється у світлі сучасних зовнішніх і внутрішніх викликів. Національна стратегія, орієнтована на формування інноваційної моделі розвитку, повинна поєднувати:

– безпосередні заходи національного та регіонального рівнів, здійснювані за прямого бюджетного фінансування, які сприятимуть поліпшенню якісних характеристик вітчизняного науково-технологічного потенціалу, інтенсифікації опановування науковими знаннями та новими технологіями, всебічному розвитку людського капіталу;

– здійснення суб'єктами національної економіки інноваційної діяльності та інвестицій інноваційного спрямування в конкурентному середовищі, збільшення пропозиції інноваційних продуктів, технологій та знань;

– зростання попиту суб'єктів національної економіки та громадян на інноваційні продукти, технології, знання, створення сприятливих умов для впровадження інновацій у виробничу діяльність та побут населення.[8]

Варто зазначити, що модель створення локальних інноваційних осередків (у вигляді технопарків, технополісів тощо, чи стимулювання виключно «високопродуктивних» галузей і виробництв) в Україні дає локальні ефекти, проте малоефективна через низьку сприйнятливості економіки до інновацій. Відтак стимулювання інноваційного розвитку не може бути обмеженим лише «точковим» стимулюванням вибраних досліджень чи розробок за рахунок прямого чи непрямого (через податкові пільги) бюджетного фінансування. Спроби здійснення галузевих «технологічних стрибків» за умов збереження загальної несприятливості підприємницького та інвестиційного клімату в країні, надмірного фіскального тиску, неефективності інституційної структури економіки обертаються втратами інших секторів економіки. Продукція високотехнологічних галузей не знаходить збуту в інших галузях через великий технологічний відрив і відсутність мотивації використання, що істотно знижує синергетичний ефект інновацій, відтак ефективність таких «точок зростання» нівелюється у суспільному масштабі. Державне стимулювання інновацій шляхом пільгового оподаткування НДІДКР та інновацій, відірване від запровадження дієвих стимулів для інвестиційної діяльності, веде до консервації розриву між наукою і вітчизняним виробництвом, марнування державних коштів. Тому головним завданням інноваційної політики стратегії є забезпечення збалансованої взаємодії наукового, технічного і виробничого потенціалів, розроблення та впровадження механізму активізації інноваційної діяльності суб'єктів підприємництва, поширення інновацій в усіх сферах національної економіки.[7]

Відтак ця стратегія має ґрунтуватися на: здійсненні цілеспрямованої державної промислової та інвестиційної політики, спрямованої на активізацію нововведень як пріоритетної складової загальної стратегії соціально-економічного розвитку держави та конкурентних стратегій суб'єктів господарювання, забезпечення єдності структурної і інноваційної політики; створенні сприятливих інституційних умов для інноваційної діяльності в країні: правового забезпечення інноваційної діяльності підприємств; запровадження дієвого пільгового режиму здійснення інноваційної діяльності; удосконалення механізмів фінансування інноваційної діяльності; послідовному збільшенні сукупного попиту, вдосконаленні інфраструктури ринків з метою підвищення питомої ваги складних, наукомістких продуктів в особистому та виробничому споживанні; створенні умов для реалізації вітчизняними підприємствами наступальної стратегії на зовнішніх ринках, підтримці конструктивної конкуренції на внутрішньому ринку, яка заохочуватиме підприємства до інноваційної діяльності; сприянні конверсії та диверсифікації надлишкових потужностей оборонно-промислового комплексу, використанню надбаного в галузі науково-технологічного потенціалу для прискорення розвитку наукомістких та високотехнологічних галузей і виробництв; диверсифікації організаційних форм функціонування національної економіки, забезпеченні співпраці малих та середніх підприємств з великими корпоративними структурами, підтримці провідних великих підприємств та об'єднань, які мають змогу реалізувати загальнодержавні інноваційні пріоритети, розвитку науково-

виробничої кооперації, венчурного бізнесу, промислово-фінансової інтеграції, зокрема – на міжнародному рівні; забезпеченні тісної інтеграції виробництва, фінансів, науки, освіти з метою сприяння випереджувальному розвитку науково-технологічної сфери; – конверсії тінювих капіталів та залученні тінювого сектору до сфери легального обігу фінансових ресурсів, інвестуванні і розширенні на цій основі власних ресурсів підприємств для інноваційної діяльності; пріоритетному розвитку людського капіталу як основи майбутнього постіндустріального суспільства; посиленні інтеграції України у світовий науково-технологічний простір, розширенні міжнародної співпраці на державному рівні та на рівні окремих підприємств та інститутів в галузі науки, техніки та інновацій.

Стратегія створення в Україні економічних засад інноваційної моделі розвитку передбачає комплекс заходів у податковій, бюджетній, грошово-кредитній, інституційній та зовнішньоекономічній сферах. Власне йдеться скоріше не про окрему стратегію інноваційного розвитку, а про надання інноваційної спрямованості усім напрямом економічної стратегії, яка розробляється та реалізується в країні.

Висновки. Проведене дослідження сучасного стану інноваційної діяльності вітчизняних промислових підприємств показало відставання їхнього розвитку порівняно з підприємствами країн з розвинутою ринковою економікою. Вітчизняні підприємства відчувають суттєву нестачу власних фінансових ресурсів, які потрібні для забезпечення інноваційного розвитку, а також існує значна кількість перешкод щодо зовнішніх джерел фінансування. Вихід з кризового стану та переорієнтація економіки на сталий розвиток є можливими лише за умови здійснення низки значних економічних перетворень та створення нового спектру організаційно-економічних і інституціональних рішень. Стратегія створення в Україні економічних засад інноваційної моделі розвитку передбачає комплекс заходів у податковій, бюджетній, грошово-кредитній, інституційній та зовнішньоекономічній сферах.

Список використаних джерел:

1. Антонюк Л. Л. Інновації: теорія, механізм розробки та комерціалізації : монографія / Л. Л. Антонюк, А. М. Поручник, В. С. Савчук. – К. : КНЕУ, 2003. – 399 с.
2. Ковальчук С. Сучасний стан інноваційного розвитку промислових підприємств України / С. Ковальчук // Економіст. – 2012. – № 10. – С. 27–32.
3. Офіційний сайт Державного комітету статистики України. Електронний ресурс: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
4. Пустовайт С.В., Петрук В. С., Совершенна І. О. Стан інноваційної діяльності та тенденції розвитку технологічних парків України. / С. В. Пустовайт, В. С. Петрук, І. О. Совершенна // Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики, 2013. - №1(21). – С. 89-93.
5. Сидорчук І. П. Оцінка сучасного стану інноваційного розвитку промислових підприємств України / І. П. Сидорчук // Наукові записки. Серія «Економіка». – Випуск 23// Електронний ресурс <http://ecj.oa.edu.ua/articles/2013/n23/44.pdf>.
6. Федулова Л.І., Волосюк М.В. Тенденції інноваційно-технологічного розвитку промисловості України / Л.І.Федулова, М. В. Волосюк // Вісник Хмельницького національного університету. – Т. 3, №5. – С. 31–38.
7. Шипуліна Ю. С. Сучасні підходи до інтенсифікації інноваційного розвитку промислових підприємств: теоретичний огляд / Ю. С. Шипуліна // Маркетинг і менеджмент інновацій, 2012. – № 3. – С. 128–140.
8. Шостак Л. В. Інноваційні моделі розвитку країн світу / Л. В. Шостак // Електронний ресурс <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/18794/1/68-328-332.pdf>.

Ключові слова: інноваційний розвиток, промислове підприємство, кризовий стан, світовий досвід, інновація, інноваційна модель розвитку.

Ключевые слова: инновационное развитие, промышленное предприятие, кризисное состояние, мировой опыт, инновация, инновационная модель развития.

Key words: innovative development, industrial enterprise, crisis, global experience, innovation, innovative model of development.